

Nongan luhin Pol iratuluwiy iya kili Hu Korin Nongan imu

Hu ndramat hayah hurokum para kol ngawan Korin ara ipwataranani Pol, pe aro ara imbusi Pol indrangis. Yiy pakiramwanyani nongan kiyapolo hu para Korin, pwen pe iratuluwi nongan aro, para andre kipwes paiwe kiyapolo hu.

Nongan imu mepo Pol iratuluwiy, ara iwong tahakulan mamu kinna iya kili hu para Korin. Pe yiy ara mbuwalin masih para kipa nongan aro, hapeko yihu tandroindroi pe hupwataranani yiy, pwen tehen torako, iwong tahakulan iya kili hu. Pe yihu hilingi nongnan pe humwaniyani kultuwayi hu, pwen pe ipwes namandran iya.

Iro tandrohongan ara, yihu Kristen para kol namandran hape Yutiyah ara mwomwan iro kili hu, pe Pol iro mbultani singayai para kikuniy pe kiyahang hu. Pwen tehen torako, ita sapta 8 pe 9, Pol iwong nongan para kirakelehani ndriya hu para Korin para hu kayuk singayai kiya mbulen aro.

Pe nongan iyahapwen masih mepo Pol iratuluwiy, ara iwong iyatahu aposel hayah i para pwandrandraman, ara husa pe huro Korin pe huroiki ngala Pol iya pwan, pe huro pwasimiri mbulen para Aposel, ata Pol.

¹ Iyau namiliwai pwokeyan ta Ngindrai, yo Pol aposel hamou ata Kristus Yesu uratuluwi nongan iye iyapolo Timoti mepo nali worou.

Nongan iye isa kili wawu ata Ngindrai mepo wawu rokum, pe wawu tora kol Korin, iyapolo hu ndramira Ngindrai haiyan masih hutora kol Akaiya masih.

² Pahas pe ndriya wayis iyau kili Ngindrai Tamarou pe Yapan Yesu Kristus isa kili wawu.

Karawuloh kiya kili Ngindrai mepo ngara kipomene ndramat

³ Pe tukahari ngala Ngindrai pe Tamarou Yapan Yesu Kristus, yiy mepo Tamarou mepo koyun ngara kisikirani rou pe ngara kipomenerou lang masih,

⁴ pe yiy mepo nondriya hu nopwaran masih torou, ngara kipomene worou, pwen andre worou kapomene yihu mepo ngara hu kaya nondriya nopwaran, pe worou mbukenan andre kapomene hu kiya pwokere mepo iyau kili Ngindrai.

⁵ Paratesah, pwen tehe hu nopwaran soyon Kristus ikuniy, pwen worou i tukuniy, pwen pe Ngindrai andre kipomenerou hiyan kiyau kili Kristus.

⁶ Pwen kapa yowu kaya nondriya nopwaran, ara para kiyki sopwat hiyan pe para Ngindrai andre kipomene wawu. Pe andre kiyki wawu para karo wayis o, pe akoro tine pwokeyan kiya hu nopwaran mepo iyaharong o tehe yowu ngara kakuniy.

⁷ Pe lohonga yowu iya melit hiyan itapo isa, ara ipwoke, paratesah, yowu pahasaniy tehe wawu ngara kaya nondriya hu nopwaran tehe yowu iya aliy, pwen Ngindrai andre kipwomene wawu, tehe ngara kipwomene yowu yi.

⁸ Pe wawu nali pe pisu, yowu namiliy para karakelehani lohonga wawu iya hu nopwaran yowu ngara kaya nondriyan, iro nondriya kol namandran hape Esiya. Yowuya nondriya nopwaran namandran, mepo iramwaitini yowu para kakuniy, pe yowu lohonganiy tehe andre yowu kamat kiya aliy.

⁹ Ndrokonan para aliy yowu hingorowei iya ndriya yowu, ara yowu hingorowe hingorou para kimat. Hapeko melit aro irayah ara para yowu mbuna karo ndruwa lohonga yowu mbukenan, hapeko lohonga Ngindrai mepo kihingini hu ndramat katine kimat.

¹⁰ Pe kinsopwat yowusa mawen hu nopwaran mepo andre yowu kamat kiya aliy, pe andre kisopwat yowu paiwe yi. Pwen yowuiki lohonga yowu iya kili yiy iya melit hiyan itapo isa, tehe andre kiro sopwat yowu manau,

¹¹ pwen tehe wawu sopwat yowu para wawu tohun isa towu. Pwen hu ndramat soyon andre karawuloh, paratesah, namiliwai pwokeyan ta Ngindrai mepo namandran, ara imbusi yiy isomwi hu soyon mepo hu tohun para yowu koro hiyan.

Pol irapaiwani lohongan para tokuyan

¹² Pe andre yowu kasap ngala yowu toro: Lohonga yowu ipwokeyani titiye towu tehe

kultuwayi yowu mbukenan, ara imwonen iya kili hu ndramat para kol pwan. Pe susuye towu isa kili wawu iya kultuw haiyan, pe tokuya yowu ara iyau kili Ngindrai. Pe yowu kanmbusiy toro iya lohongai waison para kol pwan, ara pwi, hapeko iyau pahas ta Ngindrai.

¹³ Paratesah, nongan yowu ratuluwiy isa kili wawu, ara para wawu kakowu para kapohowe ndre lohonga wawu andre kinileu kinna aliy pwi, ara pwi. Pe uohonganiy tehe lohonga wawu andre kileu kiya aliy.

¹⁴ tehe lohonga wawu kinileu hape kinna aliy, pwen lohonga wawu andre kileu masih pe wawu kasap ngala yowu, pe yowu yi andre kasap ngala wawu kiro mwonen lenge Yapan Yesu kimui.

¹⁵ Paratesah, upwotisingi lohongo iya melit aro, pe ulohonge para kusa saisai kusa kili wawu kimu, pwen andre hiyan para aliy, ara andre akawiri maporolusap.

¹⁶ Yo ulohonganiy para kusa saisai kusa kili wawu kiro mwonen nakuya kol namandran hape Masetoniya, pe kuro Masetoniya kumui, ara kusa kili wawu yi, pwen andre kuro kili wawu pe wawu kapwandrisa yo kuya kol namandran Yutiyah.

¹⁷ Pe iro mwonen ulohonganiy tehen toro, ara kunmbusiy o mwaihei pwi. Pe hu lohongo ulohonganiy ara umbusiy iya lohongo para kol pwan, pwen tora ko andre kupa, <<Pwi ara pwi>>pe <<Ehe ara ehe>> porosih o, ndre?

¹⁸ Hapeko ndrokonan tehe Ngindrai ara andre kimbusi tesah ipwai para kimbusiy, pwen

nongna yowu isa kili wawu ara <<Ehe>> ndre <<Pwi>> ara pwi.

¹⁹ Paratesah, Noru Ngindrai Kamai mepo Yesu Kristus, yo pe Silas pe Timoti yowu kanpohowe yiy kinsa kili wawu, ara yiy <<Ehe>> ndre <<Pwi>> ara pwi, hapeko iya kili yiy, nongan masih yowu pohowe ara <<Ehe>> kopu.

²⁰ Paratesah, konan Ngindrai kintandrangan soyon pwen, masih ara <<Ehe>> iya kili Kristus. Pe iyau kili yiy opu, <<Ndrokonan>> ara yowu kanpwai para kahari ngala Ngindrai.

²¹ Pe Ngindrai opu imbusiy pe yowu pe wawu kene topo tine pwokeyan iya kili Kristus. Pe yiy ara kintakinima rou,

²² pe kintakinima rou kantayah tan mbukenan, pe iyki Mwoiwan Haiyan isa ndriyarou ara tehe kene rou hiyan, para tukapahas kiya tesah, mepo kintandrangan kinna aliy para tesah andre kisa.

²³ Pwen uyoh iya kili Ngindrai mepo ipahasani yo—pe andre kisopwat wawu koro hiyan, pe andre kunlohonge para kunmui kunsu Korin, ara pwi.

²⁴ Pe kunpa yowu ara tehe yapane wawu iya lohongai ndrision tawawu, ara pwi, hapeko yowu pombulen sura wawu iyapolo pwesai. Paratesah, lohongai ndrision tawawu imbusi wawu tora tine pwokeyan.

2

¹ Pwen pe ulohonganiy tehe mbuna kusa saisai kusa kili wawu, pwen andre kunposura nopwaran kisa kili wawu pwi.

² Paratesah, kapa kumbusi ndriya wawu kimwa, pwen hiyeh iripo ndron para kimbusi yo kupwes, hamou pwi hapeko wawu ko mepo umbusi ndriya wawu imwa ara.

³ Pe nongan kuntatuluwiy kinsa kili wawu, ara ndroiyn toro, kapa kusa kili wawu, ara hu mepo hu mbusi ndriyo ipwes, ara mbuwali para kumbusi ndriya hu kiporu. Pe upwokeyani lohongo isa kili wawu masih, tehe wawu masih andre kapwes kisapolo yo.

⁴ Paratesah, nongan kuntatuluwiy kinsa kili wawu, ara mandruimoro pe ndriyo iporu namandran iya, pe nongan aro, ara para kimbusi lohonga wawu kimwa, ara pwi, hapeko para wawu kapahasaniy ndriyo imbuluhi wawu tapeh.

Akatali mwomwan ta hu ndramat mepo hu mbusi mwomwan isa kili wawu

⁵ Pe kapa hamou kimbusi ndriya hu ndramat hayah kiporu, ara kinmbusiy kinsa kili yo pwi, iya nimnim handra, ara kinmbusi ndriyo iporu pwi, hapeko imbusi ndriya wawu masih iporu. Pe kunnamiliy para kuwong pwokeyan kiya aliy pwi.

⁶ Nopwaran mepo wawu soyon wawuikiy iya kili yiy, ara hiyan ilahi yiy.

⁷ Pwen tunan ara ko, hiyan para akatali mwomwan tan, pe akapwokeyani yiy, pe ndriyan andre kinporu pwi, pe welen andre kinimai pwi.

⁸ Pwen tehen torako, urakamam isa kili wawu tehe akambusi yiy kipahasaniy tehe ndriya wawu ara imbulihi yiy.

⁹ Pe ndroyin handra yi nongan kunratuluwi kinsa kili wawu, ara para kunimei tehe wawu lahiy para akoro tine pwokeyan kiya hu nohonou, pe para akoro ndruwa hu pwahanou to, ndre pwi.

¹⁰ Pe kapa akatali mwomwan ta ndramat hamou, ara yo andre kutali mwomwan tan i. Pe tesah mepo kuntali pwen—pe tesah mwomwan ita ndron para akataliy—ara uwiri noku wawu pe kuntaliy pwen iya mbulmara Kristus,

¹¹ umbusiy tehen tora para Sinai andre kinramwaitini rou pwi, paratesah, hu kultuwayin, ara tupahas iya aliy.

Hu ndramat para pohoweya Tapaniu Howen

¹² Pe iro mwonen uya kol namandran Trowas para kupwohowe nongan hiyan ta Kristus, ara unimei tehe Yapan kintepe sai hasai kinsa kili yo,

¹³ pe lohongo kinikuw pwi, paratesah, kunkahi nali Titus kinto ariya pwi. Pwen upwai para kanime hu kamulan, pe utali hu pe uya kol namandran hape Masetoniya.

¹⁴ Hapeko urawuloh iya kili Ngindrai, yiy mepo lang masih ngara kiluwani tou tehe hu ndram pe tehe hu ndramat huro kou, pe turamwatini pahun, ara tuppai iya kili Kristus. Pe imbusi rou tupohowe nongan para lohongai iman ta Kristus, pe nongan ara isilihi kol masih tehe ngonoho melit sih layin.

¹⁵ Paratesah, iya kili Kristus, worou ara tehe melit ngonohon layin mepo iyki pwesai iya kili Ngindrai mwalinga hu mepo Ngindrai kinsopwat hu, pe hu mepo andre kipwalngani hu yi.

¹⁶ Pe iya kili hu mepo Ngindrai andre kipwalngani hu, ara worou tehe ngonoho pwala para kimat mepo isuwi hu, pe iya kili hu mepo Ngindrai andre kisopwat hu, ara worou tehe melit ngonohon layin para taleh iya kili hu. Pwen hiyeh ndrokongan ilahiy para kimbusi mbulen aro?

¹⁷ Hapeko worou ara tehe hu ndramat soyon mepo ngara hu kaya payumwa wum pe kannimmanga singayai, pe kapohowe nongna Ngindrai, ara pwi. Hapeko lohongai worou mbusiy, ara iyau kili Kristus opu, pe worou tuwong iya mbulmara Ngindrai, tehe worou ndramat para poya mbulya Ngindrai pe yiy ipwandrisa worou.

3

¹ Nongan yowu pwai iye matisan wawu pa ndre yowu pakasap ngala yowu mbukenan paiwe yi, ndre? Ndre yowu tehe yihu ndramat hayah mepo andre karatuluwi nongan para kisa kili yowu, ndre kiyau kili wawu para kipwaingani yowu kiya kili hu hayah, ndre?

² Pe wawu mbukena wawu, ara nongan yowu kanratuluwiy pwen iripo ndriya yowu, wawu ara tehe nongan mepo ndramat masih andre kapohowei, pe andre kapahasaniy.

³ Wawu yinganiy tehe wawu ara nongan handra iyau kili Kristus, wawu pwaingani mbulya Ngindrai yowu mbusiy. Pe nongan iye ara kanratuluwiy kinna pene hapesah pwi, hapeko ratuluwiy iyasura Mwoiwa Ngindrai mwalen, pe kinto kili hu pat mepo hu ndramat sahiy pwi, hapeko ita ndriya hu ndramat.

⁴ Pwen yowu rahatini lohonga yowu iya melit masih aro, paratesah, yowu pwotisingi lohonga yowu iya mbulmara Ngindrai iyau kili Kristus.

⁵ Pe yowu mbukenan ara kanlahiy para kambusi melit handra, ara pwi, hapeko Ngindrai opu imbusi yowu lahiy.

⁶ Yiy imbusi yowu lahiy masih para kambusi mbulen para tapaniu handra howen—tapaniu mepo ratuluwiy, ara pwi, hapeko iyau kili Mwoiwan Haiyan. Paratesah, tapaniu saken mepo ratuluwiy, ara andre kitingundru ndramat, hapeko tapaniu howen, ara Mwoiwan Haiyan andre kiyki taleh.

Nonowa pwoke namandran iya para tapaniu howen

⁷ Pe Nongan para pwahanou saken mepo kanratuluwiy kinna pat, ara manonowan, pe iluwani hu ndramat iya kimat, pwen pe hu ndramira Yisrayel ara hu kanlahaiy para kanimnim kiya mbulmara Mose, ara pwi, paratesah, iya nonowa pwoke mepo kamulan andre kiyong.

⁸ Pwen ngana pwoke iya mbulen ata Mwoiwan Haiyan, ara nganan iramwaitiniy masih, ndre pwi?

⁹ Pe kapa mbulen para nongan para pwahanou saken iyki kora ndramat ara manonowa pwoke tan, pwen mbulen mepo imbusi kultuwayi ndramat iro mwonen, ara andre nonowa pwoke para aliy, ara andre kiramwaitiniy masih.

¹⁰ Paratesah, ndrokonan para aliy, ara nonowa pwoke para mbulen para mamu, ara nakisau, pe nonowa pwoke para aliy, ara kinna wule kinna nonowa pwoke howen, ara pwi.

¹¹ Pe kapa tesah mepo andre kihipwen kisa kiya polo nonowa pwoke tan, pwen nonowa pwoke mepo andre kinto-kinto, ara andre kiramwaitiniy masih!

¹² Pwen tehen torako, yowu topo pwotisingi lohonga yowu iya melit hiyan itapo isa, pe lohonga yowu, ara ipwoke namandran iya aliy.

¹³ Pe worou ara tehe Mose, mepo ikulani mbulmaran iya koyau hasai, pwen pe hu ndramira Yisrayel ara hu kanlahiy para kannime nonowa pwoke mepo andre kihipwen iro kili yiy, ara pwi.

¹⁴ Hapeko lohonga hu Yisrayel ara indrap, paratesah, iro tandrohongan lang ara pe isa matne lang mahapo, koyau iya harong ara ko, ara ita kulani marahu manau, iro mwonen hu ngara kapohowe tapaniu saken. Pe hu kanrapiyaniy mapu, paratesah, Kristus opu, ilahiy para kirapiyaniy.

¹⁵ Pe iro tandrohonga lang ara isa matne mahapo, iro mwonen hu ngara kanime nongan para pwahanou ta Mose, ara pwen tehe koyau hasai ita kulani lohonga hu ndron.

¹⁶ Hapeko kapa hamou lohongan kipwotisingi Yapan, pwen Ngindrai andre kitali koyau ara kiya mawen kili yiy.

¹⁷ Pwen Yapan ara Mwoiwan Haiyan, pe kapa hape aleheh Mwoiwan Haiyan ata Yapan ara kiro aliy, ara ndramat ara ita mwoimwoi.

¹⁸ Pe worou masih mepo koyau kinkulani mbulmararou pwi, ara tupwainganiy nonowa pwoke ta Yapan. Pe nonowa pwoke ara ko, Ngindrai imbusi rou tupiy pe mwense rou irayah tehe yiy, iyapolo nonowa pwoke mepo andre kiya namandran kiro sih kiya sih, mepo iya kili Yapan mepo Mwoiwan Haiyan.

4

Nopwaran mepo ngara kimbusi ndramat pwoke pwi, pe taleh para titine para kamulan

¹ Pe ehen torako, iya koisirai ata Ngindrai opu, pwen iyki mbulen iye isa kili yowu, pe wele yowu ara kinimai pwi.

² Hapeko yowuiki ndruwa yowu iya kultuw kokohon pe hu kultuw mwomwan mepo ngara kiyki masirai mepo hu ndramat ngara kambusiy; ndre yowu konho rikai iya kultuw para pwasoyou, ara pwi. Pe tehen torako, yowu konho sulyani nongna Ngindrai pwi yi. Yowu pohowe nongan ndrokonan iya ngawan, para hu ndramat masih kayirowe kultuwayi yowu, ara imwonen iya mbulmara Ngindrai.

³ Pe kapa nongan hiyan yowu topo pohowei ara yowu kulaniy, pwen yowu kulaniy, ara iya kili yihu ndramat mepo andre hu kasongsin.

⁴ Pe ngindraye hasap para mahapo iye mepo Sinai, ara kinyohi marahu ndramat mepo hu kanpwotisingi lohongahu pwi, pwen pe hu kanlahiy para kanime ngana pwoke para nongan hiyan ta Kristus, ara pwi, yiy mepo mwensen tehe Ngindrai.

⁵ Paratesah, yowu kanpohowe nongna yowu mbukenan, ara pwi, hapeko yowu pohowe nongna Yesu Kristus mepo yiy Yapan, pe iya ngala Yesu, yowu mbukenan rayah tehe hu ndramat para poya mbulya wawu.

⁶ Paratesah, Ngindrai mbukenan ara mamu kinpa, <<Lang kilenganiy kiyau lokuhan kisa,>> pe kinmbusi nganan kinlenganiy iro ndriya worou, para kiyki ngana pwoke para lohongai iman ta Ngindrai kisa kili yowu, pe ipwainganiy ara iro mbulmara Kristus.

⁷ Hapeko yowu ara mamenmena yowu hiyan para mwoiwa yowu ita nondriya hu kohoi mepo penehu iya pwan nakak, para kipwainganiy tehe pwoke ihohin para koro mu iye, ara iyau kili Ngindrai pe kinyau kili yowu pwi.

⁸ Hu nopwaran handra-handra ilokomwani yowu iyau haroh-haroh, hapeko kintaluluwi yowu pwi, pe yowu ngara kahindrundru, hapeko yowu konhotohai pwi,

⁹ pe hu ndramat ngara karandroyani yowu, hapeko Ngindrai kinho tali yowu pwi. Pe hu ngara kalosani yowu kayapwan, hapeko kinho pwalngani yowu pwi.

¹⁰ Pe lang masih yowu ngara kakuni kimat ta Yesu kiro nombuwe yowu, pwen andre taleh ta Yesu, ara andre kipwainganiy kiya ngawan kiya

nombuwe yowu.

¹¹ Paratesah, yowu mepo yowu topo mwalen, ara lang masih yowu ngara kaya nondriya mwomwan para kamat kiya ngala Yesu, pwen pe taleh tan, ara andre kipwainganiy kiya ngawan kiya nombuwe yowu mepo andre kinmat pwi.

¹² Pwen tunan ara ko, yowu topo pombulen para kamat kiya aliy, hapeko taleh, ara itapo mbulen kili wawu.

¹³ Pe pwayan kinpwai pwen toro:
<<Upwotisingi lohongo, pwen tehen tora ko uwong.>>* Pe nondriya mwoiwa lohongai ndrision ara kopu, yowu pwotisingi lohonga yowu, pwen tehen tora ko, yowu topo pohowe nongan i.

¹⁴ Paratesah, yowu pahasaniy tehe Ngindrai mepo kinhingini Yapan Yesu kintine kimat, ara andre kihingini worou katine kiya polo Yesu, pe kiyngani yowu kiyapolo wawu kiya kili yiy mbukenan.

¹⁵ Melit masih iye, ara para hiyan tawawu. Pwen pahas mepo andre kisalti hu ndramat soyon-soyon iya, ara andre kimbusi hu pe hu karawuloh namandran iya, pe hu kahari ngala Ngindrai.

¹⁶ Pwen tunan aro ko, wele yowu kinimai pwi, konan iripo pwonomwili nombuwe yowu, hapeko mwoiwa yowu, ara lang sih tehe sih, Ngindrai ngara kimbusiy kirayah howen.

¹⁷ Paratesah, hu nopwaran mendreheh pe iho mwak o, mepo yowu topopo iya nondriyan, ara andre kinto ndrangan niwen pwi, hu nopwaran

* **4:13:** Psalms 116:10

aro, ara iripoiki nonowa pwoke mepo andre kinto-kinto isa kili yowu.

¹⁸ Pwen pe mara yowu kinna melit mepo topo nimei, ara pwi, hapeko mara yowu ara itapo iya melit mepo konho nimei pwi. Paratesah, melit yowu topo nimei, ara andre kinto ndrangan niwen pwi, hapeko melit mepo konho nimei pwi, ara andre kinto-kinto.

5

Yowu topo longe nombuwe yowu howen

¹ Paratesah, yowu pahasaniy tehe kapa yopai turopo aliy iripo kol pwan ara Ngindrai kipwalnganiy, pwen suwe yowu hawum ara andre kiyau kili Ngindrai. Seu, mepo andre kinto-kinto, ita kol paingan, yang, mepo kanpuli kinyau nima ndramat, ara pwi.

² Pe maturopo ndron nombuwerou para kol pwan, pe tutopo rang, ara worou namiliy para kakohi worou kiya yopai para kol paingan yang,

³ paratesah, kapa tukakohi rou kiya aliy, ara andre tukonto tehe ndramat mwayen pwi, ara pwi.

⁴ Pe maturopo ndron yopai para kol pwan iye, tukuni nopwaran pe turang malirou, paratesah, tukannamiliy para tukankohi rou pwi, ara pwi, hapeko tunamiliy para nombuwerou para kol paingan yang kikohi rou, pwen nombuwerou mepo andre kimat, ara andre kiwiri taleh.

⁵ Pe Ngindrai ara yiy mbukenan imwanye rou para tukambusi melit aro. Pe yiy iyki Mwoiwan

Haiyan irayah tehe kene rou para hu melit hiyan torou mepo andre kisa.

⁶ Pwen tehen tora ko, lang masih yowu topo tine pwokeyan, pe yowu pahasaniy tehe yowu topo ndron nombuwe yowu para kol pwan, pwen yowu topo mawen ndron kili Yapan.

⁷ Paratesah, yowu topo mwalen, ara iyau lohongai ndrision towu, pe kinna tesah yowu topo nimei, ara pwi.

⁸ Pe nakupwai tehe, yowu pwokeyani lohonga yowu pe yowu namiliy para katali nombuwe yowu para kol pwan, pe kaya kol mepo itapolo Yapan.

⁹ Pwen tehen tora ko, konan yowu topo nombuwe yowu para kol pwan iye, ndre koro mawen nombuwe yowu iye, ndroiya lohonga yowu, ara para yowu kapwesani yiy.

¹⁰ Paratesah, worou masih andre korotine mbulmara ndrohonoku pwan-pwan para king ta Kristus. Pe worou hamou-hamou andre kawiri kenerou kiya hu melit tumbusiy, tandrohonga turondron nombuwerou, hu melit hiyan ndre hu mwomwan.

Mbulen para takonuh

¹¹ Pe yowu pahasani nohowai ta Yapan ara tesah, pe yowu pombulen pwokeyan para kanohonou, para kaluwi lohongahu ndramat hayah i. Ngindrai ipahasaniy tehe yowu pwai ndrokonan, pe upahasaniy tehe lohonga wawu ileu iya aliy i.

¹² Yowu kanmbusi nongan iye paiwe para kiluwi lohonga wawu pe wawu kapa yowu ndramat hiyan, ara pwi, hapeko yowuiki

lohonge para wawu kapwes sata yowu pe akasikiye yowu, pwen andre wawu kalahiy para akasomwi hu mepo ngara kasikiye hu kiya tesah hu ngara kanimeï, pe kinna tesah mepo ita ndriya ndramat, ara pwi.

¹³ Pwen kapa lohonga yowu pwi, tehe hu hayah ngara kapwai, pwen ara para kihari ngala Ngindrai, pe kapa lohonga yowu iripo mwonen, ara para hiyan tawawu.

¹⁴ Paratesah, Ngindrai inamili yowu pe imbusi ndriya yowu ileh, paratesah yowu pahasaniy tehe ndramat hamou opu imat sata worou masih, pwen tehen tora ko, hu ndramat masih hu kanmat.

¹⁵ Pe Kristus imat ara para kirakonuhi hu ndramat masih, pwen hu mepo hu topo mwalen, ara hu mbuna karo tahu mbukenan, hapeko hu karo pe kalohonganiy tehe kinmat iyatahu pe kinsa itine paiwe.

¹⁶ Pwen pe kiro mahapo kiya, ara andre yowu kanpire ndramat kiya lohongai para kol pwan, ara pwi, konan kapa mamu yowu nime Kristus iyau sai aro, hapeko mahapo, ara yowu konho mbusiy tehen tora pwi.

¹⁷ Pwen tunan aro ko, yiy mepo ita kili Kristus, ara yiy ndramat hamou howen, kultuw para mamu, ara kintali yiy, pe kultuw howen kinwiri nokun.

¹⁸ Pe melit masih aro ara iyau kili Ngindrai, yiy mbukenan kinkonuh tou iyau kili Kristus, pe kiniyki mbulen para takonuh kinsa kiltou.

¹⁹ Pe Ngindrai irakonuhi hu ndramat para kol pwan iya kili yiy mbukenan, ara iyau kili

Kristus, pe kinnime hu pakut mwomwan tahu pwi. Pe kiniyki nongan para takonuh kinsa kili tou.

²⁰ Pwen tehen torako, yowuya poho Kristus para katiyani nongnan. Yowu mbusiy toro, ara tehe Ngindrai mbukenan irakamam isa kili yowu. Pe yowu wiri lohonga Kristus pe yowu wong isa kili wawu, para akarakonuh kiya kili Ngindrai.

²¹ Ngindrai imbusi Kristus mbukenan, yiy mepo pakut mwomwan kinto kili yiy pwi, para kirayah yukyuk para pakut mwomwan torou, pwen kili yiy opu, andre tukarayah ndramat kultuwayerou imwonen kiya kili Ngindrai.

6

¹ Pe yowu ara tehe ndramat para poya mbulya Ngindrai tehe wawu ko, pwen yowu rakamam isa kili wawu para wawu mbuna kawiri pahas ta Ngindrai kiya mwaihei o.

² Paratesah, Ngindrai ipa,
<<Nondriya lenge namiliwo pwokeyan, ara uhilingi wawu. Pe nondriya lang para sopwat hiyan, ara usopwat wawu.>>
Pe upwai isa kili wawu, tehe mahapo, ara lenge namiliwai pwokeyan ta Ngindrai, pe mahapo, ara lang para sopwat hiyan.

Hu nopwaran Pol iya aliy

³ Pe yowu kansingori saya hamou ta wawu pwi, pwen pe andre hu ndramat kankahi mwomwan handra kiya mbulya yowu, ara pwi.

⁴ Hapeko yowu paingani yowu mbukenen tehe ndramat para poya mbulya Ngindrai iya hu

pohosai masih: yowu rahatini yowu pwokeyan
nondriya hu nopwaran, pe nondriya hu
nopwaran, pe hu ngandran, pe hu mwomwan,
⁵ pe hu rayi yowu, pe huiki yowu iya kou,
yowu ya mbulmara hu ndramat para
tambumbuwat, yowu ngot iya mbulen, pe ping
ara yowu konho matin hiyan pwi, pe ngara
yowu kamundru.

⁶ Pe iya kultuw howen, pe iya lohongai ileu,
pe kultuw pahalani mepo iya kili Mwoiwan
Haiyan, ndriya yowu ngara kimbulihi hu hayah.

⁷ Pe yowu ngara kawong nongan ndrokongan
ara iya pwoke ta Ngindrai, pe iyapolo kultuw
imwonen tehe hu menmena pahun iro nima
yowu mot pe kamou,

⁸ pe konan hu ndramat karanuhuyani yowu,
ndre kanranuhuyani yowu pwi, pe
hupwataranani yowu, pe konan kultuwayi yowu
hiyan, hapeko yihupa yowu ndramat para
pwandrandraman.

⁹ Pe hu pahasani yowu, ara tehe hu
kanpahasaniy yowu pwi, pe konan yowuro
mwalen, hapeko tehe hu ndramat kanmat, hu
mwiriyani yowu, hapeko yihu kanitingundru
yowu kanmat pwi.

¹⁰ Pe yowuiki koisariy, hapeko lang masih
yowu ngara kapwes, pe yowu ndroisiy, hapeko
yowu mbusiy pe hu soyon ara menamena hu
ihon. Yowu ndroisiy, hapeko menmena yowu
soyon.

¹¹ Wawu ndramira Korin, yowu wong ngawan
isa kili wawu, pe yowuiki ndriya yowu masih isa
kili wawu.

¹² Pe yowuiki ndriya yowu isa kili wawu, hapeko wawu kaniyki yowu kisa kili wawu pwi.

¹³ Pe uwong ngawan isa kili wawu tehe wawu ara noru—pe wawu kaiki ndriya wawu masih i.

Pwahanou iya lohongai para totohun iya kili ngindrai pwasoyou

¹⁴ Pe wawu mbuna akasusuye kiyasura hu ndramat hu kanpwotisingi lohongahu pwi. Paratesah, kultuw imwonen pe kultuw pwassin ara kinho susuye kinna wule pwi. Pe lokuhan kinho susuye kinnapolo ngana lang pwi.

¹⁵ Pe tehen tapeh, Kristus pe Sinai* ara andre hilu kasusuye kiya harong, ndre pwi? Pe ndramat ipwotisingi lohongan, pe ndramat kinpwotisingi lohongan pwi, ara andre lohonga hilu kiro wule handra ko, ndre pwi?

¹⁶ Pe tehen tapeh, yumwa totohun namandran ta Ngindrai pe tahu ngindrai pwasoyou ara andre kiyawule hawum o, ndre pwi? Paratesah, worou ara yumwa totohun namandran ata Ngindrai mwalen. Pe tehe Ngindrai kinpwai kinpa:

<<Andre kuro sura hu, pe andre kurikai mwalinga hu,

pe andre kurayah Ngindrai tahu, pe yihu andre karayah hu ndramiro.>>

¹⁷ Pe tehen torako, Yapan ipa, <<Akatali hu akasa mawen

pe akoro mawen kili hu.

Pe melit pwassin ara nima wawu mbuna kiya aliy,

* **6:15:** Peliyel ara ipa Sinai

pwen andre kuwiri wawu kasa kili yo.>>†
 18 Pe Yapan Pwokeyan iya ipa, <<Andre kurayah
 Tama wawu hamou,
 pe wawu andre karayah hu noru kamai pe
 pihin.>>‡

7

1 Pwen tehen tora ko wawu kowase para nere
 imwonen, Ngindrai kintandrangan pwen kinna
 hu melit aro kinsa kiltou. Pwen worou
 mbukenan tukatali hu kultuw mwomwan masih
 mepo ngara kipwalngani nombuwerou pe
 mwoiwarou, pe tukoro haiyan masih, pe tukoro
 pahandra nohowai ta Ngindrai.

*Pol ipwes iyatahu ndramat mepo hu rokum hu
 rapaiwani ndriya hu*

2 Pe akaiki ndriya wawu kisa kili yowu. Yowu
 kanmbusi mwomwan kinsa kili hamou tawawu
 pwi, pe yowu kanpwalngani hamou pwi, pe
 yowu kanpakarawani hamou pwi.

3 Kunpwai toro para kipwasimiri wawu, ara
 pwi, yo kunpwai mamu pwen tehe wawu ara
 topo ndriya yowu lang masih, konan yowu koro
 mwalen ndre kamat kiyapolo wawu.

4 Tunan wawu, pe upwotisingi lohongo
 namandran isa kili wawu, pe usomwani wawu
 namandran iya. Wawu pwokeyani yo
 namandran, pe konan tuya nondriya hu
 nopwaran masih, wawu mbusi yo upwes
 namandran iya.

† 6:17: Isaiah 52:11, Ezekiel 20:34, 41

7:8

‡ 6:18: 2 Samuel 7:14,

⁵ Paratesah, tandrohongan yowusa kol namandran hape Masetoniya, ara yowu kaningoh pwi, hapeko yowuya nondriya nopwaran iyau sai masih—pe yowuya nondriya ngandran iyau kili hu ndramat pe yowu hingorowe nohowai.

⁶ Hapeko Ngindrai ngara kipomene hu mepo ndriya hu ngara kiporu, pwen ipomene yowu iro mwonen Titus isa kili yowu.

⁷ Pe yowu wiri pwoke iro mwonen isa, pe ariya ko pwi, hapeko wawu pomene Titus. Pe ipwai sata yowu tehe wawu ro longe yo ko, pe lohonga wawu ara itti yo, pe wawu lolohonge soyon isato pwen pe ndriyo, ara ipwes namandran iya tehe mamu pwi.

⁸ Pe konan kapa kumbusi ndriya wawu kiporu kiya nongan mepo urapayaniy isa kili wawu, ara kunlolohonge soyon kinna aliy pwi, pe konan lohongo imui iya aliy—unimei tehe nongno uratuluwiy, ara iratti wawu, hapeko kinto ndranga niwen pwi—

⁹ hapeko mahapo ara upwes, paratesah, ndriya wawu iporu, hapeko tunan ndriya poru tawawu, pwen iliwani wawu para akarapaiwani ndriya wawu. Paratesah, ndriya wawu iporu, ara iro ndruwa lohonga Ngindrai, pwen pe iyau kili yowu, wawu kankuni nopwaran kinna sai handra-handra pwi.

¹⁰ Paratesah, ndriya poru iyau kili Ngindrai, ara andre kimbusi rou tukarapaiwani ndriya tou, pe Ngindrai andre kiluwani rou kiya sopwat hiyan torou, pe andre tukanlohongani hu pakut mwomwan torou pwi. Hapeko ndriya poru para

kol pwan, ara ngara kiyki kimat.

¹¹ Paratesah, akanime tesah Ngindrai kinmbusiy iyau ndriya poru tawawu ara, pe imbusi ndriya wawu illeh, pe imbusi ndriya wawu illeh tehe wawu konto nondriya mwomwan pwi! Pe ndrangsai para kultuw mwomwan, ara irakelehani wawu iya hu hingorou para kultuw para totohun, pe iyki ndriya leh tehe Ngindrai andre kiyki kora mwomwan torou. Pe iya lohongai masih, ara iyinganiy tehe wawu kanmbusi mwomwan handra pwi.

¹² Pe konan kunratuluwi kinsa kili wawu, ara para kisa kili ndramat mepo imbusi mwomwan, ara pwi, ndre kiya kili yiy mepo mwomwan iro kili yiy, ara pwi, hapeko iya mbulmara Ngindrai, andre wawu mbukenan wawu kanimey tehe wawuiki wawu masih isa kili yowu.

¹³ Pwen hu kultuw masih aro, ara kinpwokeyani yowu ko, ara pwi.

Pe pwesai ta Titus ara imbusi yowu pwes, paratesah, wawu masih wawu sopwat mwoiwan para kipwoke.

¹⁴ Pe mamu ara upwai iyata Titus tehe usomwani wawu, paratesah, wawu kaniyki masirai kinsa kili yo pwi. Hu melit masih yowu pwai isa kili wawu ara ndrokonan, pwen yowu somwani wawu. Pe iyingani iya kili Titus tehe ara ndrokonan i.

¹⁵ Pwen pe Titus ara koyun isikirani wawu pe ilohongani wawu tisingiy, tehe isa ara wawu masih hilingi nongnan, pe wawu rawulohani yiy, pe wawu wiri yiy iyapolo nohowai.

¹⁶ Pwen upwes pe upwotisingi lohongo tehe andre wawu kambusi kultuw hiyan opu.

8

Mbultani yukyuk ta hu ndramira Yapan

¹ Pwen mahapo wawu nali pe pisu, yowu namiliy para wawu kapahasani pahas mepo Ngindrai kiniykiy kinna kili hu mepo hu ngara karokum para kol namandran hape Masetoniya.

² Pe huya nondriya hu nopwaran handra-handra, hapeko hu kannime mwomwan huya aliy, ara pwi, paratesah, Ngindrai imbusi hu hupwes namandran iya. Pe konan hundoisiy masih, hapeko huiki hu yukyuk ara hu popo ko.

³ Paratesah, yo andre kupohowei kiya ngawan, tehe hu kaniyki tesah hulahi kaikiy o, ara pwi, hapeko huposuran i. Pe humbusiy iya namiliwai pwokeyan ta hu mbukenan.

⁴ Pe hu rakamam isa kili yowu ihou pe ihou, iyapolo koisirai para yowu kasusuye para kasopwat hu ndramira Yapan.

⁵ Pe hu mbusiy ara iramwaitini lohonga yowu; Yihuiki hu mbukenan imu na iya kili Yapan, pwen huiki ndriya hu yi isa kili yowu para kambusi namiliwai pwokeyan ta Ngindrai.

⁶ Pwen pe yowu pwatisingiy iya kili Titus mepo isopwat wawu mamu, para kimui kisa kili wawu, pe kipwokeyani wawu pe kimbusi mbulen para pahas para yukyuk aro kiya hapwen.

⁷ Pwen melit masih wawu mbusiy ara hiyan—pe iya lohongai ndrison tawawu, pe iya

nongna wawu, pe iya lohongai iman tawawu, pe ndriya wawu ileh pe imbuluhi yowu masih—pe unamili pahas para kultuw para pahas para yukyuk iye, ara akoro mbusiy manau.

⁸ Pwen pe kunpwandrandrahani wawu pwi, hapeko nakunohonou wawu kiya kili hu hayah, para kuyirowei tehe ndriya wawu ngara kimbulihi hu ndramat hayah, ndre pwi.

⁹ Paratesah, wawu pahasani pahas ata Yapan torou Yesu Kristus, tehe konan menmenan soyon, hapeko tunan wawu, pwen imbusi yiy mbukenan tehe indroisiy. Pwen imbusi yiy tehe menmenan pwi, para kimbusi wawu menmena wawu kihon.

¹⁰ Pwen iye ara pwahanou to isa kili wawu iya lohongai aro. Hayou kinna, ara wawu ro mu iya kultuw para yukyuk, hapeko ara ko pwi, wawu namiliy i para akoro mbusiy.

¹¹ Pwen mahapo, mbulen ara wawu kambusiy kipoo kiya hapwen, pe andre kiyingani weleso tawawu tehe wawu kanpomwanye, pe andre akambusiy, ara kiyau tesah imira kili wawu.

¹² Paratesah, kapa weleso para yukyuk ara ita, ara Ngindrai ipwes iya aliy, pe wawu kayak, ara kiro ndruwa tesah imira kili wawu, pe mbuna kiro ndruwa tesah mepo kinto kili yiy pwi.

¹³ Lohonga yowu, ara para wawu kakuni nopwaran para yukyuk, pe hu hayah koro mwoimwoi o, ara pwi, hapeko para akambusi kultuw ara kiyawule ko.

¹⁴ Pwen melit soyon tawawu para lang mahapo, ara andre kisopwat hu kiya tesah mepo hu ndroisiy, pwen kapa kamulan menmena hu

kiya soyon pe wawu kandroisiy, ara andre hu kasopwat wawu yi. Pwen lohonga wawu, ara andre kiyawule ko.

¹⁵ Tehe pwayan kinpwai kinpa, <<Yiy mepo irawurani melit soyon, ara atan soyon pwi, pe yiy mepo irawuraniy tan noye ko, ara atan noye ko pwi yi.>>*

Pol ipwandrisa Titus para kiya wiri yukyuk

¹⁶ Pe urawuloh iya kili Ngindrai mepo iyki ndriyai iya kili Titus para kisa kili wawu para kisopwat wawu, pe ndriyai ara, ara tehe iripo kili yo ko.

¹⁷ Paratesah, Titus kintawulohani soksoh towu ko, ara pwi, hapeko yiy mbukenan ndriyan illeh para kisa sopwat wawu.

¹⁸ Pe andre yowu kapwandrisa nali yowu hamou kiya polo Titus kisa. Hu ndramat hurokum hutora masih, ara huhari ngalan para mbulyan mepo ngara kimbusiy para pohoweya nongan hiyan.

¹⁹ Pe parasura nongan iye yi, ara hu mepo hurokum hutora masih, ara hu kantakiniman para kesusuye sura yowu, pe kikuni yukyuk kiya Yerusalem. Pwen mbulen yowu mbusiy, ara para kipwainganiy tehe ndriya yowu ileh para kasopwat, pe andre kihari ngala Yapan mbukenan.

²⁰ Pe yowu mbusiy para kipenani yowu, para ndramat hamou mbuna kikokou kiya mbulen para yukyuk namandran iye.

* 8:15: Exodus 16:18

²¹ Paratesah, yowu topo wiri ngandran para kambusi tesah mepo imwonen iya mbulmara Yapan, hapeko kinna mbulmara Yapan o, ara pwi, iya mbulmara hu ndramat i.

²² Pe yowu pwandrisa nali yowu hamou i iya surahu, yiy mepo yowu nohonou yiy iya sai soyon pe ipwainganiy tehe ilahiy para kisopwat. Yiy mahapo ara ilahiy, paratesah, iwiri pwoke namandran iyau kili wawu, pwen ndriyan illeh para kisopwat.

²³ Pe Titus, ara ndramat hamou para susuyo, pe kipombulen mwalinga wawu. Pe hu nali yowu hu mepo hupwotisingi lohongahu, ara hu wiri poho hu ndramat hutora rokum, pe hu ngara kahari ngala Kristus.

²⁴ Pwen tehen torako akapwaingani namiliwa wawu kiya kili hu ndramat aripo, pe akapwaingani tehe ndriya wawu imbulihi hu ndramat, pe tunan yowu sikiye ngala wawu, pwen andre hu mepo hurokum hutora masih, ara andre hu kanimei.

9

¹ Paratesah, kinna hiyan para kuratuluwi nongan kisa kili wawu iya mbulen iye iyata hu ndramira Yapan, ara pwi.

² Paratesah, upahasaniy tehe ndriya wawu illeh para wawu pakasopwat, pwen upwai iya kili hu para kol namandran hape Masetoniya pe uhari ngala wawu iya aliy. Pe upwai iya kili hu tehe hayou kinna wawu ro ndron kol namandran hape Akaya, ara wawu lohonganiny para akayuk, pwen ndriyaleh tawawu, ara

imbusi ndriya hu soyon itine para hu kayukyuk i.

³ Hapeko upwandrisa nali hu iye para kipwainganiy tehe yowu kanhari ngala wawu iya lohongai iye ko mwaihei pwi, hapeko tehe kunpwai, akoro rapapahan para akambusiy.

⁴ Paratesah, kapa hu ndramat para kol namandran hape Masetoniya hayah kasa sura yo, pe hu kanimei tehe wawu kanmwanye wawu mapu—ara andre kiyki masirai kisa kili yowu, hapeko wawu andre kawiri masirai namandran—pe yowu pwotisingi lohonga yowu sata wawu.

⁵ Pwen pe ulohonganiy tehe kurakamam kiya kili nali hu para hu kasa saisai kasa kili wawu kimu. Pwen andre hu kamwanye hu yukyuk namandran mepo wawu kantandrangan kinna aliy. Pwen hu yukyuk namandran ara, ara andre kiro mwoimwoi kiro mwonen kusa, pe andre kipwainganiy tehe wawuiki ara, paratesah, wawu namiliy para kayuk, pe tehe para karakekeyani wawu para kayuk, ara pwi.

Pwahanou para kayukyuk kipopo ko

⁶ Akalohonganiy tehe ndramat mepo ihisi peke anandrinai noye ko, ara andre kipo noye ko, pe yiy mepo ihisi peke anandrinai soyon, ara andre kipo soyon.

⁷ Pe hamou-hamou tawawu ara kiyki tesah kiyau ndriyan para kiykiy, pe mbuna kiyuk kiyau ndriyai mwomwan, ndre kiyuk kiro lohongai soyon. Paratesah, Ngindrai inamili yiy mepo kiyuk kiyapolo pwesai.

⁸ Pe tesah wawu namiliy, ara Ngindrai ilahiy para kiykiy kipopo ko kisa kili wawu, pwen andre lang masih sohoya wawu andre kipep o kiro, pe andre wawu kalahiy para kambusi hu mbulen masih hiyan.

⁹ Tehe pwayan kinpwai,
<<Hu kantaingani hu yukyuk tahu ipopo ko iya
kene kili hu mepo hu ndroisiy,
pe kultuw imwonen ata hu, ara andre
kinto-kinto.>>*

¹⁰ Pe Ngindrai mepo ngara kihang peke anandrinai kiya kili ndramat para hasiya piyang, pe ndrina nohun para kaniyai i, ara andre kihang wawu melit soyon mepo wawu ndroisiy, pe andre kihang wawu hu melit soyon kirokaisowa wawu, ara andre kipopo ko. Pe andre kimbusi kultuw imwonen para yukyuk tawawu kiya namandran masih.

¹¹ Pe andre kiyki menmena wawu kiya soyon kiyau sai masih, pe andre wawu kalahiy para kayukyuk kiya soyon lang masih, pwen andre hu ndramat soyon andre karawuloh kiya kili Ngindrai kiya hu yukyuk tawawu mepo wawu wiriy iyau kili yowu.

¹² Paratesah, mbulen mepo wawu mbusiy, ara kinsopwat tesah hu ndramira Ngindrai hundoisiy o, ara pwi, hapeko imbusi hu ndramat soyon huwaiyaniy para hu karawuloh kiya kili Ngindrai.

¹³ Paratesah, mbulen para yukyuk ara ipwaingani tehe tesah wawu tandrangan iya aliy, ara wawu mbusiy. Pe hu ndramat soyon

* 9:9: Pslams 112:9

andre kahari ngala Ngindrai tehe tesah wawu pwai iya nongan hiyan ta Kristus, ara ndrokonan pe wawuro ndruwan. Pe iya hu yukyuk soyon mepo wawu tainganiy iya kili hu, pe iya kili hu ndramat masih i.

¹⁴ Pe ndriyahu masih andre hu kaikiy kisa kili wawu para hu katohun kisata wawu, paratesah, iya pahas namandran ta Ngindrai mepo kiniykiy pwen kinsa kili wawu.

¹⁵ Pwen tukarawuloh kiya kili Ngindrai, kiya yukyuk tan mepo worou kanlahiy para kapandrohonge kiya aliy, ara pwi.

10

Pol ipenani mbulyan

¹ Pwen yo Pol iyau kultuw waison ta Kristus, uiki yo uya pwan, pe nakuwong kisa kili wawu—pe kiro mwonen tukanime worou, ara pwokeyo pwi, hapeko iro mwonen uro mawen kili wawu, ara nongno tahakulan!

² Pe urakamam isa kili wawu tehe kiro mwonen kusa, ara andre kunpwokeyani yo pe kutandrokomat kisa kili wawu tehe ulohonganiy ngara kumbusiy kiya kili hu ndramat hayah, ara pwi. Pe hu ngara kapa ndre yowu topo mbusiy, ara iyau hu lohonga ndramat para kol pwan iye.

³ Paratesah, konan tutopo kol pwan, hapeko pahun yowu ngara kambusiy, ara tehe ta hu ndramat para kol pwan pwi.

⁴ Hu melit para pahun yowu ngara kapopahun kiyasuran, ara para kol pwan pwi, hapeko mapwoke ta Ngindrai mepo ilahiy para

kipwalngani hu pwoke pwokeyan pe hu lohongai pwasoyou.

⁵ Pe yowu pwalngani topwe hu lohongai para kalowani nongna Ngindrai, pe pwandrandraman mepo ngara kiya hin, pe ipopahun iya lohongai iman ta Ngindrai. Pe hu lohongai masih ta hu ndramat, ara yowuikiy hu iya kou para kambusiy hu koho ndruwa lohonga Kristus.

⁶ Pe yowu andre kaiki kora mwomwan masih ta hu mepo hu ngara kandrihisani nongan, kiro mwonen wawu koro ndruwa nongna Ngindrai masih.

⁷ Pe wawu ngara kanimnim kiya hu melit para ngawan. Kapa ndramat hamou kipa yiy ara ata Kristus, pwen kiyirowei paiwe na, tehe yowu ara ata Kristus, iyawule ko tehe yihu yi.

⁸ Pwen pe kapa kuhari ngala yowu kiya pwoke nopwaran Yapan kiniykiy kinsa kili yowu, para kisopwat mwoiwa wawu kimandra, pe kinpwalngani wawu pwi, ara andre kunmasi kinna aliy pwi.

⁹ Pe mbuwali para kunohonou para kumbusi wawu kanoh kiya nongno uratuluwiy isa kili wawu.

¹⁰ Paratesah, hayah tawawu ara hupa, <<Nongna Pol iratuluwiy, ara nopwaran pe isa iyapolo pwoke, hapeko yiy mbukenan isarayah isa kili tou, ara nongnan ngara kipohowei, ara pwoke para aliy, ara mwaihei o.>>

¹¹ Hu ndramat tora, ara hu kayirowei tehe nongna yowu mepo yowu ratuluwiy isa kili wawu tapeh iro mwonen yowuro mawen, ara

andre yowu kapwainganiy kiya hu kultuwaye yowu kiro mwonen yowu korosura wawu.

¹² Pe mbuwali yowu para karanonoye yowu kiyapolo hu hayah mepo hu mbukenan ngara kasomwani hu mbukenan ara pwi. Pe iro mwonen hunimwaniye hu mbukenan iya kili hu mbukenan, pe hu ranonoye hu mbukenan, iyapolo hu mbukenan, ara lohongai waison kili hu pwi.

¹³ Pe andre yowu kansomwani yowu kiramwaitini hu melit yowu kanlahiy para kambusiy pwi, ara pwi. Hapeko andre yowu kasomwani yowu kiro ndruwa mbulen Ngindrai kiniyki yowu topo pombulen iya aliy. Pe mbulen mepo Ngindrai ikiy isa kili yowu, ara wawu topo aliy i.

¹⁴ Pe andre yowu kansomwani yowu kinramwaitini mbulya yowu pwi, matisan tunan ara yowu kansa kili wawu pwi. Hapeko nongan hiyan ata Kristus ara isa tusuye isa kili wawu.

¹⁵ Pe yowu konho somwani yowu kiramwaitini hu hayah iya hu mbulen hu kanmbusiy pwen, ara pwi. Lohonga yowu iya melit itapo isa, ara tehe lohongai ndrision tawawu ara kiro manau pe kimandra, pe ndrohonga yowu para mbuliya yowu mwalinga wawu, ara ndrokomatnet para aliy ara Ngindrai andre kimbusiy kiya namandran.

¹⁶ Pwen andre yowu kalahiy para kaya hu kol hayah hutora mawen hape kili wawu, pe kaya pohowe nongan hiyan i. Pe mbuwali yowu para kasomwani yowu kiya mbulya ndramat hamou mepo kinmbulyaniy, mepo ita pwen kili kolo

ndramat hamou.

¹⁷ Hapeko, <<Ndramat* mepo nakisomwani yiy, ara kisomwani Yapan kiya tesah imbusiy.>>†

¹⁸ Paratesah, kiro mwonen ndramat hamou kisap ngalan mbukenan, ara Ngindrai andre kinsomwi yiy pwi. Hapeko yihu mepo Yapan mbukenan isomwi hu.

11

Pol iyasura hu aposel para pwandrandraman

¹ Pe ulohonganiy para kuwong hape tehe ndramat lohongai waison kinto kili yiy pwi. Pwen hiyan para akatali yo kumbusiy!

² Paratesah, umaimai anna wawu iya maimai ta Ngindrai. Pe upwatisingi nongan isa kili wawu tehe nambuyu wawu ara hamou opu, pe yiy ara Kristus, pwen andre kuiki wawu tehe pihin hamou mepo kinmatiliwani kamai mapu, mepo ngara kiro mwonen o, kiya kili yiy.

³ Hapeko unoh, pwen tehe Ewa mepo mwat para pwakeriu ipwasike yiy, pwen matisan lohonga wawu kinto mwonen pwi, pwen totohun tawawu mepo ngara kiro mwonen kili Kristus, ara wawu andre kataliy.

⁴ Paratesah, kapa ndramat hamou kisa kili wawu pe kipohowe Yesu hamou i, mepo kinna wule tehe Yesu yowu kanpohowe pwen kinsa kili wawu, ndre kapa akawiri mwoiwa melit handra kinnawule tehe Mwoiwan Haiyan mepo akanwiri pwen, ndre nongan hiyan handra yi,

* 10:17: † 10:17: Jeremaiah 9:24

mepo kinnawule tehe nongan hiyan akanwiriw pwen, ara ngara akasomwiy kileh o.

⁵ Hapeko ulohonganiy tehe yo kunpakeh kili aposel hamou tawawu mepo <<hu aposel huhohin,>> ara pwi.

⁶ Pe ndrokongan kultuwayi tehe ndramat hamou para pohoweya nongan ara hiyan pwi, hapeko lohongai iman ara iripo. Pe lang masih yowu ngara kapwainganiy kileu kisa kili wawu kiyau sai masih.

⁷ Pe iro mwonen upohowe nongan hiyan ta Ngindrai isa kili wawu, ara kunuiki kene para akasowani yo pwi, ara uikiy o mwaihei, pe uiki yo uya pwan para kusap ngala wawu. Pwen kultuw umbusiy ara, ara umbusi pakut mwomwan, ndre?

⁸ Pe upahana kili hu ndramat mepo hurokum huro hape, pe huro sowani yo para kupo mbulen ta wawu.

⁹ Pe tandrohongan uro sura wawu pe undroisiy, ara kuniyki nopwaran kinsa kili hamou ta wawu pwi, paratesah, hu nali mepo huyau kol namandran hape Masetoniya, ara husopwat yo iya tesah undroisiy iya aliy. Pe mbuwali para kuiki nopwaran kisa kili wawu kiya sai masih, pe andre kuro mbusiy toro manau.

¹⁰ Pe ndrokongan tehe nongan ndrokongan ata Kristus ara iripo kili yo, hamou ta hu para kol namandran Akaya masih ara andre kiniyki songot kisato para urupo sap ngolo iye, ara pwi.

¹¹ Pe paratapeh pe umbusiy toro? Paratesah, ndriyo ara kinho mbulihi wawu pwi, ndre?

Ngindrai ipahasaniy tehe ndriyo ngara kimbulihi wawu!

¹² Pe tesah urupo mbusiy, ara andre kuro mbusiy manau, pwen andre kusingori tesah hu ndramat hayah hutora mbusiy. Pe tunan aro ko, pwen andre hu kansap ngalahu tehe mbulyahu, ara iyawule tehe torou, ara pwi.

¹³ Paratesah, hu ndramat tora, ara hu aposel para pwandrandraman, pe hu ndramat para pombulen pwasoyou, pe hu ndramat mepo ngara karapihiye hu, tehe yihu, ara aposel ata Kristus.

¹⁴ Pwen mwoiwo kinhin pwi, paratesah, Sinai mbukenan, ara irapihiye yiy tehe angelou hamou ta Ngindrai mangannganan.

¹⁵ Pe andre kiniyki mwoiwahin pwi, hu ndramat para poya mbulyan, ara ngara hu karapihiye hu mbukenan tehe hu ndramat para poya mbulen para kultuw imwonen. Pe konahu, ara andre kiho ndruwa kultuwayihu mepo hu ngara kambusiy.

Pol isomwani yiy iya hu nopwaran atan

¹⁶ Pe nakupwai paiwe yi: Hamou mbuna kipa ndre yo ara ndramat hamou lohongo pwi. Hapeko kapa wawu kalohonganiy tora, pwen hiyan para lohongai waison pwi, ara kiro kili yo, pe andre kusomwani yo hape kiya aliy.

¹⁷ Pe nongan urupo wong iya aliy iye, ara kinyau namiliwa Yapan pwi, ara urupo pwasosohou pe urupo somwani yo mbukeno.

¹⁸ Pwen tehe hu ndramat soyon hutora somwani ngalahu tehe hu ndramat para kol

pwan ngara kambusiy, pwen yo andre kusomwani yo yi.

¹⁹ Paratesah, wawu ara lohongai waison iya ara ita, pwen tehen torako wawu ngara kapwes para kasomwi hu mepo lohongai waison kinto kili hu pwi.

²⁰ Paratesah, ndrokonan tehe wawu namiliy para akarayah ndramat para pwandrendres ta ndramat hayah, pe hupo hiyan iyau tesah wawu ngara kawiriy, pe hu pakarawani wawu, pe huiki hu hurohin sata wawu, ndre hu husuli wawu iya mbulmara wawu.

²¹ Pwen pe umasi pe upwai ngawan isa kili wawu tehe pwoke towu, ara pwi para yowu kambusi hu melit tora. Hapeko kapa ndramat hamou kipwoke para kisomwani yiy kiya hapesah—ara urupo wong tehe ndramat lohongan pwi, pe andre kupwokeyani yo pe kupo ngolo kiya aliy.

²² Pe yihu para Hipuruw, ndre? Pwen yo ara tehen aliy yi. Pe yihu para Yisrayel, ndre? Pwen yo ara tehen aliy yi. Pe yihu ndraye Apraham, ndre? Pwen yo ara tehen aliy yi.

²³ Pe yihu ndramat para poya mbulya Kristus, ndre? (Pwen yo, ara lohongo kinmeu pe urupo wong tehen toro). Hapeko yo, ara ndramat hamou para poya mbulen mepo uramwaitini hu. Pe kunpombulen pwokeyan, pe kunna nondriya kou maporosahayeh pwen, pe hu kanmwiriyani yo iya mwomwan maporosahayeh pwen, pe maporosahayeh i, ara pakeh kumat.

²⁴ Pe maporoyimisap ara hu Yutah hu lomwasi yo, pe ndromwoyan, ara tingui pe androsih.

²⁵ Pe maporotoyoh humwahi yo iya wasiu. Pe porosih, ara hu solpwa yo iya pat, pe maporotoyoh, ara ndroi para ndras iyuh iyasura yo. Pe porosih, ara uro tangangai ndras lang sih pe ping sih.

²⁶ Pe lang soyon ngara kurikai, ara ngara kingandrah para kusingondrti hu ndran, pe ngara kuya nondriya mwomwan kili hu ndramat para pahana, pe uya nondriya mwomwan kili hu ndramiro imwonen mepo hu Yutah, pe uya nondriya mwomwan kili hu Ndramira Lah; pe uya nondriya mwomwan iro kol namandran, pe uya nondriya mwomwan iro kol ndrohoyin, pe uya nondriya mwomwan uro ndras, pe uya nondriya mwomwan kili hu mepo hu rapihiyehu tehe hu pwotisingi lohongahu.

²⁷ Pe ngara kupombulen pwokeyan pe kungandrah, pe lang soyon ara kunho matin pwi. Pe lang soyon, ara ngara kumundrui pe koyu ngara kisapak, pe lang soyon, ara kunho namnam pwi, pe koiwe pwi pe ngara kuwulen.

²⁸ Pe hu melit aro ko pwi, lang masih ngara kulohongani hu ndramat masih mepo hurokum pe ngara kukuni nopwaran tahu.

²⁹ Pe kiro mwonen hu ndramat hayah kambuyei, ara yo ngara kumbuyei i. Pe ndramat hamou hu ndramat hayah ngara kaluwani yiy kiya pakut mwomwan, ara ngara kundrangis.

³⁰ Pe kapa nakusomwani yo, ara andre kusomwani yo kiya hu melit mepo ipwaingani tehe umbuyei iya aliy.

³¹ Pe Ngindrai Tama Yapan Yesu torou, mepo andre kahari ngalan kinto-kinto, ara ipahasaniy

tehe kunpwasoyou pwi.

³² Pe tandrohonga uro kol namandran Tamaskus, ara pohon para kapman mepo iro pahandra King Aretas, ara iyki hu ndram para memere hu huro pohomara karam namandran para hu kambultuwe tahatini yo.

³³ Hapeko hu ndruiyani yo uya pwan nondriya ndrop sahat, iyau marasip sih sese kou para kol namandran ara, pwen uwop pahandra pwoke tan tehen tora.

12

Hu taltan pe ngandran mepo tehe nah issi Pol

¹ Yo andre kuro somwani yo manau, konan hapesah hiyan kinyau aliy pwi, yo andre kuro pohowe hu taltan pe hu nongan kokohon mepo Yapan kinpwaingani kinsa kili yo.

² Pe upahasani ndramat hamou ta Kristus, ara hayou songui pe haahiu kinna, ara Ngindrai iwiri yiy iya paingan masih iya kol paingan yang. Pe iyau iyasura nombuwen, ndre nombuwen pwi—ara tono pwi, Ngindrai opu ipahasaniy.

³ Pe upahasaniy tehe ndramat aro ko, ara iyau iyasura nombuwen, ndre kinto nombuwen pwi, ara tono pwi—hapeko Ngindrai opu ipahasaniy—

⁴ pe tehe kunpwai, Ngindrai iwiri yiy iya kol lahayani iya ita kol paingan yang, pe kinhilingi hu nongan haiyan mepo kinlahi para ndramat karatiyaniy pe kileu kiya nongna ndramat pwi.

⁵ Pwen andre kusomwani ngala ndramat tora—hapeko andre kunsap ngolo mbukeno, ara

pwi. Pe andre kusomwani ngolo, ara kiya hu melit mepo imbusi pwoke to iya pwi.

⁶ Pe kapa kunamiliy para kusomwani yo mbukeno, pwen andre kunwong tehe ndramat lohongai waison kili yiy pwi, ara pwi, paratesah, andre kuwong ndrokonan. Hapeko andre kunohonou para kunwong soyon pwi, pwen andre hu ndramat kansikiye yo kiya tesah hu kanimei umbusiy, ndre kiya tesah kunpwai, ara pwi.

⁷ Paratesah, iya hu nongan kokohon namandran pe ihohin iya aro, mepo andre kinhipwen pwi, pwen urupo wiri ngandran tehe nah issi nombuwe. Pe ndramat hamou para sapiya nongna Sinai, ara iyki ngandran isa kili yo, pwen tehen torako andre kunhitohai para kusomwani yo pwi.

⁸ Pe urakamam iya kili Yapan maporotisap, para kirapiyani ngandran ara kiya mawen kili yo.

⁹ Hapeko ipwai isato ipa, <<Pahas to ara ilahiy masih, paratesah, pwoke to ipombulen mwayih iya, iro mwonen pwoke tam iya pwi.>> Pwen tehen tora ko, andre kurosomwani yo tehe yo ara pwoke pwi, pwen andre pwoke ta Kristus kiro ndrito.

¹⁰ Pe tunan ara ko, iya ngala Kristus opu, upwes tehe umbuyei, pe hu ndramat hu pwasimiri yo, pe ukuni hu nopwaran, pe uya nondriya hu mwomwan. Paratesah, kiro mwonen pwoke to kiya pwi, andre kuwiri pwoke toro.

Pol koyun iti hu para kol Korin

¹¹ Pe wawu mbusi yo, pe yo mbukeno urayah tehe ndramat hamou lohongai waison kinto kili yo pwi. Pe wawupa hiyan isato konan yo ara mwaihei o, paratesah, <<hu aposel huhohin>> ara kunpakeh kili hu pwi.

¹² Pe ndrokonan tehe uro tine pwokeyan mwalinga wawu, pe uro pwaingani hu kinima melit tehe yo ara aposel hamou ndrokonan iyau hu kaipisa pwoke, pe hu kinima pwoke, pe hu ndraikiya pwoke.

¹³ Pwen melit handra mepo ukose para kumbusiy kisa kili wawu, ara kunmbusiy pwi, hapeko umbusiy iya kili hu ndramat hurokum huro hape yi. Pe kunuiki nopwaran kinsa kili wawu pwi, para kuropo singayai kiyau kili wawu, ara pwi. Pwen akatali mwomwan to iya kultuw umbusiy aro.

¹⁴ Pwen mahapo ara maporotisap ara, urupo lohonge para nakusa saisai kusa kili wawu, pe mbuna kuiki nopwaran kisa kili wawu. Paratesah, tesah unamiliy kili wawu, ara singayai tawawu kunamili pwi. Pe iya hapwen para aliy, ara hu noruhu andre hu kanrato ta tamahu pe tinahu pwi, hapeko yihu andre karato ata noru hu.

¹⁵ Pe andre kupwes kapa kuiki topwe melit to para kusopwat wawu, pe yo mbukeno yi. Pe kapa kunamili wawu pwokeyan, ara andre wawu kanamili yo hape ko, ndre?

¹⁶ Pe wawu pwai ngawan tehe kuniyki nopwaran kinsa kili wawu pwi, hapeko hamou

andre kipa upakarawani wawu hiyan iya pe uyungurani wawu, pe upo hiyan kili wawu.

¹⁷ Hapeko tehen tapeh? Uwiri hiyan iyau kili hu kamai mepo kunpwandrisa hu kansa kili wawu ara, ndre?

¹⁸ Pe urakamam iya kili Titus para kiya kili wawu, pe upwandrisa nali rou hamou mepo ipwotisingi lohongan iyasura yiy. Pwen wawupa Titus kinwiri hiyan kinyau kili wawu pwi, ndre? Yiy pe yo kene, ara lohonga yolu pe tokuya yolu iya kili Mwoiwan Haiyan, ara iyawule ko, ndre pwi?

¹⁹ Matisan wawu pa ndre melit masih yowu mbusiy, ara yowu penani yowu mbukenan iya mbulmara wawu. Pwi! Kristus iwong iyau kili yowu pe yowu wong iro mbulmara Ngindrai, pwen wawu kowase para nere yowu imwonen, melit masih yowu mbusiy, ara para kipwokeyani wawu ko.

²⁰ Paratesah, unoh tehe kiro mwonen kusa kili wawu, ara andre kunime wawu konto mwonen tehe wawu ngara koro pwi, pe wawu yi andre akanimeyi tehe yo kunto tehe wawu ngara kapahasaniy, ara pwi. Pe unoh matisan kusa nime akanmasilpat, pe kultuw maimai, pe ndrina lokuh pe mwolou, pe nongan para pwatarananiy, pe pwahalte, pe para sikiye ndramat, pe tasumbuwe.

²¹ Pe unoh tehe matisan kusa paiwe, Ngindrai to andre kiykiy yo kuya pwan mbulmara wawu, pe andre kurangsi hu soyon mepo hu mbusi pakut mwomwan mamu kinna, pe hu kantapaiwani ndriyahu kinna hu kultuw

pwassin pwi, pe para memeng, pe hu kultuw
para pilah mepo hu ngara kanamilyi para
kambusiy, ara pwi.

13

Hu pwahanou iyahapwen

¹ Pe mahapo, ara maporotisap ara nakusa
saisai kusa kili wawu. Pe tehe nongan haiyan
kinpwai, <<Hu lohongai masih mepo ngara
akapetpet kiya aliy, ara kipoo ndramat malmou
ndre matimou hu kanimeï.>>

² Pe kunpwahanou wawu pwen iro mwonen
usa nime wawu maporolusap. Pe mahapo
nakupwai paiwe yi, konan urupo mawen kili
wawu. Pe kiro mwonen kumui kusa kili wawu
yi, ara yihu mepo mamu kinna hukanmbusi
pakut mwomwan, ara andre hu kanwop korahu
mepo andre kuikiy kiya kili hu pwi, pe yihu
hayah i.

³ Pe Ngindrai andre kipwainganiy ndrokonan
tehe Kristus iripo wong iyau kili yo. Pe kiro
mwonen kipwahanou wawu, ara kinho mbuyei
pwi, hapeko pwoke tan, ara namandran ita
mwalinga wawu.

⁴ Paratesah, ndrokonan tehe pwoke tan ara
pwi, pwen hurapaingi yiy iho kei tondrih.
Hapeko iyau pwoke ata Ngindrai, imbusi yiy iro
mwalen. Pwen tehen tora ko, pwoke towu ara
pwi kili yiy, hapeko iyau pwoke ata Ngindrai,
andre yowu koro mwalen kili yiy, iya pwoke tan
isa kili wawu.

⁵ Pe wawu katuluwani wawu mbukenan tehe
wawu tora nondriya lohongai ndrisiyon tawawu

mbukenan, ndre pwi? Pe akanohonou wawu mbukenan. Pe wawu yirowei tehe Kristus Yesu ara ita kili wawu, ndre pwi—matisan wawu konto tine pwokeyan kinna nohonou pwi.

⁶ Pe upwotisingi lohongo pe uyirowei tehe yowu rahatini yowu iya hu nohonou.

⁷ Pe yowu tohun iya kili Ngindrai tehe andre wawu kanmbusi melit handra mwomwan pwi—pe para hu ndramat kanime i tehe yowu topo tine pwokeyan iya nohonou, ara pwi. Hapeko para wawu kambusi tesah mepo imwonen, konan kapa yowu konto tine pwokeyan nondriya nohonou pwi.

⁸ Paratesah, yowu andre kanmbusi melit handra para kamwisnani nongan ndrokonan pwi, hapeko andre yowu karo tine kiya nongan ndrokonan.

⁹ Pe yowu pwes iro mwonen pwoke towu iya pwi. Hapeko wawu ma pwoke tawawu, pwen yowu tohun tehe lohonga wawu andre kiman tisingiy.

¹⁰ Pwen tunan aro ko, pe uratuluwi hu melit aro isa kili wawu iro mwonen urupo mawen kili wawu. Pe kiro mwonen kusa, ara andre kunwong tahakulan kisa kili wawu kiya pwoke nopwaran ato pwi—pe pwoke nopwaran iye ara Yapan kiniyki kinsa kili yo para kipwokeyani wawu para akamandra, pe para kipwalngani wawu, ara pwi.

Ndrokolololang ta Pol

¹¹ Pe wawu nali pe pisu, nongno nakisahapwen ara. Kiya, akapwes! Pe akapwokeyani wawu hamou-hamou, para akoro

mwonen o, pe lohonga wawu kiro handra ko, pe akoropolo ndriya wayis. Pe Ngindrai mepo ndriyan ngara kimbulihi ndramat, pe para ndriya wayis, ara andre kiro polo wawu.

¹² Pe akapa ndrokololang kiya kili wawu hamou-hamou tawawu, kiyapolo tahunghung haiyan.

¹³ Pe hu yowe Ngindrai masih topo iye ara hupwanos ndrokololang tahu.

¹⁴ Pe yowu tohun tehe pahas ta Yapan Yesu Kristus, pe kultuw ata Ngindrai para ndriya ndramat kimbulihi ndramat, pe mbultere ata Mwoiwan Haiyan, ara kiro sura wawu masih. Ndrokonan!

Nongan Hiyan
Portions of the Holy Bible in the Nali Language of
Papua New Guinea
Buk Baibel long tokples Nali long Niugini

copyright © 2008, 2012, 2020, 2025 PNG Bible Translation Association

Language: Nali

Translation by: PNG Bible Translation Association

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2026-08-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 10 Aug 2026 from source files dated 10 Aug 2026

1c7cf377-af27-5ad9-9abb-06ab9a468be4